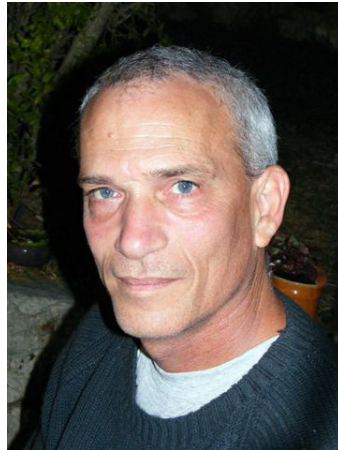

שיוך כהלכה: אין חצי היריון. או שזה שיוך, או לא

יעקב לזר

צפריר בן אור

מדובר באמירה שאין לה ביסוס משפטי, חברתי, ארגוני וכלכלי, מגיב עו"ד צפריר בן אור על ההצעה של ולוולה, שלפיה הקיבוץ ימשיך להיות החוכר הראשי של משבצת הקרקע ויבצע הסכמי שיוך פנימיים עם חבריו. "מה שנאמר פה, לפי דעתי, זה לא לעשות שיוך. זה בעצם אומר - בואו נשמור על הכוח של הקיבוצים, והם כבר ידאגו לחברים". הכוונה בשיוך היא הפוכה - להפוך את החבר לבן-חורין.

מזכיר התנועה הקיבוצית, זאב (ולוולה) שור, פרסם בעיתונות הקיבוצית לפני שבועיים מאמר תחת הכותרת "המלצת התנועה, עידן הצמיחה". המאמר כלל התייחסות לקליטה בקיבוצים, חזרתם של הבנים, מעמד האגודה וכיוצא באלה, והייתה בו גם אמירה בנושא שיוך הדירות. "מתקיימת כיום בקיבוצים חשיבה מחודשת בנושא 'שיוך דירות', אשר מכוון, למעשה, להגדרת זכויות החבר בדירת מגוריו", כתב ולוולה. "אין מדובר עוד על הפרטה מוחלטת של המגרשים והדירות

והעברתם לבעלות מלאה של החברים - אשר מעצם טבעה כפופה להחלטות הקשות והמשתנות תדיר של מינהל מקרקעי ישראל, רשויות התכנון וגורמים משפטיים שונים - אלא על מהלך פנימי לגיטימי של הקיבוץ, המשקף גם את עמדת התנועה, כפי שהוגשה לוועדת רוטקופף שאמרה לקבל המלצות בנושא המקרקעין במושבם ובקיבוצים. עמדתנו היא, שראוי לשמר את המצב שבו הקיבוץ הינו החוכר הראשי של משבצת הקרקע שלו, ובה בעת גם לעגן - בהחלטות פנימיות, ברורות, שקופות ומוסכמות - את רמת השיוך המתאימה לו ולחבריו".

הדברים הללו עוררו תהיות קשות אצל עו"ד צפריר בן אור, גבעת חיים איחוד, מי שעמד בעבר בראש מטה השיוך של התנועה והיום עוסק בהליכי שיוך בקיבוצים רבים. לטעמו, יש בדברים של ולוולה נסיגה מרעיון השיוך, הצגת מודל שאיננו ישים, והשארת החברים תלויים בזכויות שיעניק להם הקיבוץ.

מה בדברים עורר בך תרעומת כל כך גדולה?

"מדובר פה באמירה בלתי מבוססת, מבחינה משפטית, מבחינה חברתית, מבחינה ארגונית ומבחינה כלכלית. שיוך דירות איננו יכול להיות תהליך פנימי, במובן הזה שהקיבוץ והחברים עושים מה שהם רוצים. מינהל מקרקעי ישראל מעולם לא נתן את הסכמתו למהלך מסוג זה, והוא איננו אפשרי לפי החוזה שיש עם המינהל. מה שאפשרי הוא שיוך, שבו, בסופו של דבר, הקיבוץ מפנה את החברים למינהל לחתום על חוזה חכירה, מה שנקרא בעגה

בית קיבוץ. צילום: יגאל אשוח

הקיבוצית - שיוך קנייני.

"דא עקא, שזה עשר שנים, מתוך 12 השנים שאנחנו עוסקים בנושא, יש רפורמות בלתי פוסקות והתכתשויות בלתי פוסקות, בראש ובראשונה בין המינהל לקיבוצים. המצב הזה הוליד מודל ביניים, שנקרא השיוך החוזי. השיוך החוזי אומר - אנחנו עושים מה שביכולתנו לעשות עד לנקודה, שבה באחריות המדינה לתת תשובות, והיא כרגע לא נותנת תשובות, אז אנחנו מחכים. השיוך החוזי איננו הליך פנימי, אלא הליך שיש לו מעמד משפטי, כשהמבחן הוא, אם הוא ניתן לאכיפה מול צד שלישי, והתשובה היא חיובית".

ההצעה היא, שהקיבוץ ימשיך להיות החוכר הראשי של משבצת הקרקע, ויעגן הסדרי שיוך פנימיים עם חבריו.

"יצאנו לדרך השיוך בראש ובראשונה כדי להפוך את החבר לבן חורין מבחינה כלכלית, כדי שהוא לא יהיה יותר כפוף לכל מיני וריאציות ומניפולציות שעלולות להתרחש, לפעמים בתום לב ולפעמים לא, כמו למשל, קיבוצים שבהם הופנו כספים שנצברו לצורכי פנסיה למטרות אחרות, ומסיבה כזו או אחרת ירדו לטמיון.

"יש היום למעלה מ-200 קיבוצים, שהחליטו החלטות מחייבות בנושא שיוך הדירות. הייתי אומר שכמחצית מהם נמצאים היום בשלבים בלתי הפיכים. זה כולל כמה עשרות קיבוצים, שכבר חתמו בפועל על הסכמי שיוך חוזי עם החברים, ואחרים שנמצאים ערב הצעד הזה. לגבי כל קיבוץ כזה האמירה שצוטטה לא רלוונטית, משום שהוא העביר כבר את הזכויות לחבר, הוא כבר אמר לחבר - זה שלך, זה בר הורשה, זה בר מכירה, ועכשיו נחכה למינהל כדי לראות מה עושים. הציפייה הזו יכולה לארוך לא מעט זמן.

"נכתב במאמר, שכל קיבוץ יאמץ את רמת השיוך המתאימה לחבריו. מה זה רמת שיוך? שיוך זה שיוך. שיוך פירושו העברת הזיקה בדירה מהקיבוץ לחבר. אין חצי היריון. או שזה של החבר או שלא. אם זה של החבר, אז כל היתר זה להסדיר את התנאים, שאפשר יהיה לנהל את הדברים כמו שצריך. מה שנאמר פה, לפי דעתי, זה לא לעשות שיוך. זה בעצם אומר - בואו נשמור על הכוח של הקיבוצים, והם כבר ידאגו לחברים".

מדוע זה נשמע לך מופרך כל כך?

"המחשבה, שנכון שהקיבוץ יגן על החבר מפני ההחלטות הקשות של המינהל ושל מוסדות התכנון של המדינה, היא מחשבה ריאקציונית, שאבד עליה הכלח. בסרט הזה כבר היינו ושילמנו עליו מחיר נורא. הרי כל הרעיון של הקיבוץ המתחדש הוא לחלץ את החבר ממעמדו כבן ערובה רשמי של הקיבוץ, ולייצר לו זהות כלכלית ומשפטית רצינית, שעומדת בפני עצמה, ואיננה תלויה בקיבוץ ובביצועים של מרכז המשק. עם כל הכבוד, יש במדינת ישראל קצת יותר בעלי בתים מאשר קיבוצים, והבעלות על הבית נתפסת היום כהגנה הטובה ביותר על קניינו של אדם.

"יותר מזה. הקיבוצים התאוששו בצורה כל כך מרשימה, בין היתר, משום שבוצעו בהם שינויים מבניים, שנשענו בראש ובראשונה על שיוך הדירות. אם השינויים הללו היו בנויים אך ורק על מעבר לתגמול דיפרנציאלי, זה לא היה מספק את החברים, משום שזה מעמיד אותם במצב שבו הם תלויים באופן מוחלט ביכולת ההתפרנסות שלהם, ללא שום חיסכון אמיתי שנזקק לזכותם. מהמסבר הקשה לפני 12 שנה עברנו למצב אחר לחלוטין, והשינוי נובע קודם כול בשל התחושה של החברים, שהייתה תחושה של מצוקה, התחלפה בתחושה של ביטחון וגאווה, שמקורה בתחושה של ביטחון כלכלי. החבר מרגיש שהוא מוסדר, ששנות עבודתו לא כולו לריק לטובת אחד הבנקים.

"לעומת זה, ניקח את הצעירים שחוזרים לקיבוצים ובונים בהם את ביתם. האם מישהו מהם יסכים להוציא סכומים כאלה כמו שעולה לבנות בית, כדי למצוא את עצמו עם זכויות שניתנו לו על ידי הקיבוץ ומגינות עליו, כביכול, מפני רשויות המדינה? הוא לא רוצה את ההגנה הזו, הוא רוצה את ההגנות של המדינה. בנקים נותנים היום, על בסיס השיוך החוזי, הלוואות שהן די שוות ערך למשכנתה. להסדר מהסוג שאיננו שיוך חוזי, שום בנק לא ייתן הלוואה".

איך הסיפור הזה עומד מבחינת המינהל?

"אין לקיבוץ רשות לבצע מהלך של החכרת משנה לחברים. זה מנוגד להסכם החכירה עם המינהל. זה כבר נכשל כישלון קולוסלי, בהחלטה 979 המקורית. כי מהי החלטה 979 המקורית, אם לא פטנט, באמצעות מכבסת מילים, להשכרת משנה? לפי ההחלטה היא, בעבור תשלום של 3.75 אחוזים מערך הקרקע, הקיבוץ היה אמור לקבל זכויות על הדירות בהיקף מלא; הדירות שילכו לחברים ילכו לחברים, ואת כל היתר הקיבוץ יכול היה להשכיר או למכור במחיר מלא, אחרי שהוא קיבל את הזכויות במחיר מופחת. זאת הייתה האידיאולוגיה, וזה נפסל על ידי היועץ המשפטי לממשלה, ד"ר אליקים רובינשטיין. אין לזה סיכוי מבחינת מינהל מקרקעי ישראל, משום שהכוונה היא לקנות בזול ולייצר מזה רווחים.

"לטעמי, הגיע הזמן לסיים את הסכסוך בינינו ובין המינהל. הגענו לבג"ץ וניתן פסק דין שצריך כיוון ברור. עוד לפני שהדיו יבשה על פסק הדין, בתנועה הקיבוצית צעקו שהוא איום ונורא. אני חולק על כך. הוא לא איום ולא נורא. וגם אם מדובר בתשלום של הרבה כסף, עדיין מדובר על משהו שמקבלים אותו בשליש מערכו האמיתי. שני שלישי הם מתנה".

עמדת התנועה עלולה ליצור בלבול אצל קיבוצים, שנמצאים בהליכים מתקדמים של שיוך חוזי.

"בוודאי. כי מה בדיוק אמור לעשות קיבוץ שנמצא בהליכי שיוך כשהוא קורא את נייר העמדה הזה? מחרתיים עומדים להתכנס במזכירות קיבוץ, כדי לחתום על הסכמי השיוך מול החברים. הם צריכים לעצור? נניח שקיבוץ מתלבט, אם ללכת לשיוך החוזי. אפשר להציג לו היום חלופה? מודל אחר שמתפקד? אין מודל כזה. זה אי שיוך. כדי להפוך את השיוך לבר ביצוע נדרשים כוחות עצומים. התנועה הקיבוצית, במקום לסייע ולרתום את עצמה למאמץ להשלים את המהלך, בעצם יוצרת חיץ בינינו הקיבוצניקים לבין מוסדות המדינה, ומייצרת תחושה שאנחנו לא מעוניינים לקדם את נושא השיוך. השאלה הנוספת שמתעוררת היא, איפה ההצעה הזו נדונה? איפה הוחלפו דעות בעניין הכל כך מרכזי הזה? לטעמי, התנועה הקיבוצית מציגה בפני ועדת רוטקופף ובפני המינהל עמדות שלא עברו דיון ציבורי רציני, בזמן שמסה אדירה של קיבוצים עובדת בנושא השיוך בכיוון לגמרי אחר".

כבר למדנו, שקיבוצים עושים מה שהם מבינים שטוב להם. אם קיבוצים יחליטו שהם ממשיכים במסלול שבו התחילו, הם ימשיכו בזה גם אם התנועה סבורה אחרת. "להערכתך, אין שום סיכוי שהקריאה הזו תשנה את הכיוון שבו הולכים הקיבוצים לקראת שיוך. אבל זה עלול להכביד, משום שמוסדות המדינה מתייחסים במלוא הרצינות לתנועה הקיבוצית. התפקיד של התנועה הוא לסייע לנו, לחברי הקיבוצים, ובמקרה הזה היא עובדת הפוך. זה מצער אותי".

אני מניח שההצעה הזו עברה בחינה של המחלקה המשפטית בתנועה, וכנראה הם סוברים אחרת ממך.

"יש אנשים בתנועה שמתעסקים בנושא הזה כבר עשרים שנה. הם היו חלק מהכישלון המזעזע של מטה הקיבוצים, שהביא לנו את פסק הדין בג"ץ הקשת הדמוקרטית. שם התנדבנו לחטוף על דבר שלא היה רלוונטי לנו אלא יותר למושבים, בכל הנושא של המגורים וההרחבות, ואל לנו אותה בענק. אחר כך חל שינוי, העברנו את הטיפול למישור הפרטי, והתחלנו לטפל בזכויות החברים. התחושה שלי היא שהכוחות - שהובילו אז את המהלכים שנכשלו - חוזרים היום לקדמת הבמה. אני אשמח לדעת עם מי התייעצו ועם מי דיברו לפני שנייר העמדה הזה פורסם. מה שמוצע כאן זה לא מודל, זה לא מתפקד, זה מעלה ים של שאלות, פנימיות וחינוכיות, לרוחב לאורך לעומק. בעיניי המשחק הזה בזכויות של חברים הוא בלתי נסבל".

בגיליון שבו התפרסמה הקריאה של ולולה, פרסמנו ידיעה על הליך של שיוך דירות הוני באשדות יעקב איחוד. איך אתה מתייחס לרעיון הזה?

"שיוך הוני אני מבין מה זה. שיוך דירות אני מבין מה זה. המודל של אשדות יעקב, לפחות לפי מה שהבנתי ממה שקראתי בעיתון, הוא מין שעטנז לא ברור. בסופו של דבר, אנחנו רוצים למדוד את הדברים באופן הבא - האם הנכד שלי, בהנחה שהוא לא ירצה להיות חבר גבעת חיים איחוד, יוכל למכור לצד שלישי את הבית שאני אוריש לו? אם כן, זה שיוך דירות. אם לא, זה לא שיוך דירות. אנחנו רואים פה התעייפות מהתעסקות בנושא מורכב במשך הרבה שנים; זה באמת מעייף, והגיע הזמן לסיים את זה. לטעמי, תפקיד התנועה הוא לעזור להביא את הדברים לכלל סיום. לייצר ודאות. הגיע הזמן שקיבוצים יסיימו להתעסק בנושאי שיוך, ויעברו להתעסק בנושאים אחרים, כמו חינוך ותרבות. זו לא העת להמציא מודלים חדשים, שלפי הערכתך גם לא יעבדו, אלא לשנס מותניים ולהשלים את אשר בידינו לעשות".

להזמנת מינוי ל"הדף הירוק" 03-5632547

סרטוני קיבוצים

אתר סיפורי קיבוצים
הרשמו לקבלת עדכונים של אתר הקיבוצים
ישירות באימייל

הדפסה שליחה חזרה מועדפים

2 תגובות

- 08:35:35 29/3/2012 עוזי בן צבי
- 23:31:04 28/3/2012 קיבוצניק

תגובות אחרונות

כל התגובות

הוסף תגובה

1. מי מפריע להם לשייך?
2. הויי כמה שצפריר צודק....